

FUAT SEZGİN ÖZEL SAYISI ÜZERİNE

Son yıllarda Türk kökenli bilim adamlarının başarılarında hatırı sayılır artış olmuştur. Anlaşıyor ki uygun atmosfer olduğunda bu ülkenin insanları dünyanın gelişmiş ülkelerindeki standartları kolaylıkla yakalayabilecek eserlere imza atacaklardır. Bu bilim adamlarından biri de Fuat Sezgin'dir. Bitlis'ten çıkıp Almanya'da alanında Dünya çapında tanınan bilim tarihçisi daha doğrusu Müslüman bilim adamların tarih boyunca bilime katkılarını ortaya çıkarmaya çalışan bilim tarihçisi olmuştur. 1960 Askeri Darbesi'nin ülkesinden ve çok sevdiği bilimsel araştırmalarından ettiği isimdir. Uzun yıllar sonra onun bilim âlemine katkısı ülkemizde, Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle 2019 yılının Fuat Sezgin yılı ilan edilmesiyle karşılığını bulmuştur. Bilim adamına gösterilen saygının ürünü olarak birçok resmi, sivil kurum ve üniversitenin içinde bulunduğu bir bakıma şükran niteliğindeki yayın, konferans, panel, sergi vb faaliyetler Sezgin'in hatırasına ithaf edildi. Bu ithaf kervanına Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin akademik birimleri de birçok etkinlikle dâhil olmuştur. Sosyal Bilimler Enstitümüzün dergisinin yaptığı özel sayı da bunlardan biridir.

Fuat Sezgin'in yaptığı araştırmalar İslam Dünyası'nın bilim âlemine yaptığı katkı konusundaki paradigmayı değiştirmiştir. Onun çalışmaları bibliyografik verinin tespiti ve bunların niteliği konusunda yaptığı bütün disiplinlerin yararlanabileceği bibliyografya ile kendini göstermiştir. "Kim var imiş biz yok iken bu âlemde" sorusunda saklı merakın giderilmesi için bibliyografik verinin oluşturduğu zemin araştırmacılar için güvenli bir alan sunar. Bibliyografyanın zenginliği bilimsel, kültürel faaliyetlerle doğru orantılı olarak artar. Bu faaliyetler de ancak "tecessüsün ürkekliğini" dikkate almış ortamlarda ortaya çıkabilir. Kimi zaman "kayıp aydınlanma", "uyanış devirleri" gibi adlandırmalar yaptığımız devirler bu ortamın görüntüleridir. Söz konusu olan İslam-Türk dünyasıyla ilgili dönemlerin ifadesi olduğunda Batı düşüncesinin ürettiği bir kategori olan "Karanlık Ortaçağ" esasında Avrupa ile ilgiliyken Oryantalist görüşün etkisiyle bütün dünyaya teşmil edilmiştir. Özellikle İslam-Türk dünyası bu görüşten yerel aktörlerin kabulünü içeren ideolojik referansların beslediği ön yargıyla daha fazla etkilenmiştir. Tarih ve özellikle bilim tarihi araştırmalarının yetersizliği bu ön yargıyla birleşince İslam devirleri Modern düşüncenin geçmiş paradigmasının yıkıcılığı karşısında unutulmuş bir zamana dönmüştür. Bu zamanın yeniden keşfinde Fuat Sezgin gibi hayatını İslam dönemi eserlere vakfeden âlimlerin titiz çalışmaları hem Türkiye'de hem Batıdaki şarkiyat çalışmalarında yeni bir bakış açısı oluşması ve ufuk açılmasında etkili olmuştur.

Yıllarca nerede ve kim olduğuna dair ancak bilim tarihiyle uğraşan ilgililerin bildiği Sezgin, günümüzde sadece akademik çevrelerin değil, kamuoyunun da adına aşına olduğu popüler bir isim olmuştur. İsmi­nin popülerleşmesi onun çalışmalarını ve bilim tarihindeki yerini layığıyla tespit etmenin önünde engel olmamalıdır. Aksine alana yaptığı katkı ve genelde bilim tarihi, özelde İslam bilim tarihinde açtığı çığır takipçilerinin önünde yol gösterici olarak durmaktadır. El-Nedim, Katip Çelebi, Brockelmann gibi isimlerin bibliyografya geleneğini farklı boyut ve düşünsel birikimiyle Sezgin devam ettirmiştir.

Burada Sezgin'in bu anlamdaki kimliği üzerinde durmak yerine onun bibliyografik veriyle kurduğu ilişkinin alanda çalışmalar yapacaklara sağlıklı bir zemin oluşturduğuna dikkat çekebiliriz. İslam bilim tarihine spekülâtif katkıdan ziyade olguların tespiti üzerinden yaptığı katkı, kitap, kütüphane, bibliyografik ve müracaat eserleri gibi imkanlar konusunda elinde olanı değerlendiremediği gibi olmayanları da ilgililere sunacak imkanı layığıyla yakalamayan Türk-İslam dünyası için olağanüstü imkan sunmaktadır. Kendi ülkesinde garip haline düşüp önüne konulan maddi imkânlar ve özgürlükle yabancı bir ülkede ilmin ve düşüncenin kapılarını herkese açacak çalışmaları onu minnettarlıkla anılacak bir isim yapmıştır.

Prof. Dr. Hasan AYRANCI
Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörü